

Olav Hergels nye roman: Grum og gribende

Olav Hergels femte bogudgivelse, Jeg husker dagen som lys, er netop udkommet. Foto: Politikens Forlag

Lone Kühlmann 08.04.2023

BØGER // ANMELDELSE – Olav Hergel skriver både poetisk og klarsynet om sin barndom, der ikke var for børn. Moren var psykisk syg og meddelte sig i perioder kun til sine børn ved hjælp af sedler på hovedpuden. Lone Kühlmann strøg igennem bogen af den prisvindende journalist, der senere i livet selv fandt en redningsplanke fra lidelsen, der tog moren fra ham og påvirkede hans liv så eftertrykkeligt.

ROMAN: Jeg husker dagen som lys

Forfatter: Olav Hergel

Politikens Forlag. 304 sider. Udkom d. 4. april 2023

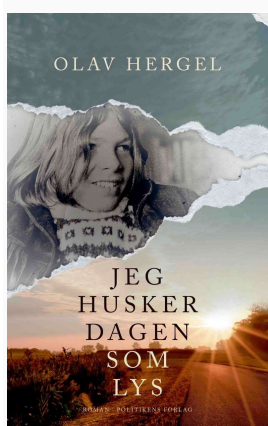
Olavs mor var helt anderledes end de andre mødre. Hun var smuk, åndfuld, kultiveret og hørte Mozart, når de andre hørte Dansktoppen. Når hun altså ikke var syg, gik nøgen rundt, tissede på gaden i pæne Ordrup og meddelte sig til omverdenen ved hjælp af sedler. Børnenes lå på hovedpuden, når de skulle i seng. Hun var tavs. Ikke for at straffe dem, men for at straffe sig selv.

Olav var syv og hans lillesøster fem, da moren første gang blev indlagt. Hun forsøger at gemme sig bag børnenes senge, da tre uniformerede mænd kommer for at hente hende.

De taler venligt til hende, men er ubøjelige. Hun skal med. Olav forsøger at få hende fri, men ved at det er omsonst. Ude i gangen skimter han sin fortvivlede mormor.

Olavs far er ude af billedet. Børnene ser ham meget sjældent. Mest hos deres farmor og farfar i deres herskabelige sommerresidens på Nyborg Strand. Så kommer far i sportsvogn og er underholdende, indtil han ret hurtigt damper af igen. I en sky af spiritus.

Det er som regel mormor, der tager sig af børnene, når moren, Benedicte, er indlagt. Undtagen når hun og morfar prøver at lappe på deres ægteskab, og han flytter hjem igen. Han er så afskyelig overfor børnene, at de ikke kan være sammen. Han er ondskabsfuld og kolerisk, drevet af komplekser over, at han i sit liv som diplomat aldrig blev ambassadør. Jeg sidder tilbage med en fornemmelse af, at der er virkelig mange niveauer, man kan føle sig snydt på.

Bogens forside med den unge Olav. Mange år senere forstår han, hvad moren led af, og hvad der kan redde ham selv fra lidelsen.

Så bliver børnene fordelt hos andre mennesker. Altid venlige, skriver Hergel, men han har alligevel aldrig glemt dengang i 1969, hvor han var hos en rar familie med to sønner på 14 og 18 år. De skulle se månelandingen, og den næsten 13-årige Olav bad om at få lov til at blive oppe og se med. Han husker endnu det "du lovede" blik den 14-årige sendte sin mor. Det var klart, at det skulle være en familiebegivenhed, og Olav måtte gå i seng. I det hele taget er der mange ydmygelser, et barn må bide i sig, når det er afhængigt af andres venlighed.

Uanset hvor de var, tænkte børnene kun på, hvornår deres mor blev rask, så de kunne flytte hjem sammen med hende. Indtil det hele begynder forfra, og hun må indlægges igen.

Det er hjerteskrærende at være med til Olavs forældremøde i en af de små klasser. Hans klasselærer ved ikke, hvad hun skal stille op med hans mor, som ikke siger et ord, men bare afleverer sedler med sit svar, når hun bliver spurgt om noget. Efter det er læreren ekstra opmærksom på ham ligesom andre lærere, der udviser omsorg i mangel af andre løsninger.

Sendes på Herlufsholm

Det er ikke nok. Drengen skejer ud, dumper i syvende klasse og bliver ikke indstillet til 1. real. Meget mod hans vilje sender moren ham på Herlufsholm. Hun kender en gammel herlovianer, der skaffer ham friplads. Hergel noterer sig lakonisk, at dem uden forbindelser må gå ud af skolen, hvis de dumper.

Beskrivelsen af året på Herlufsholm er som taget ud af de artikler, vi i de seneste par år har læst om skolen. Eleverne er høje, blonde og rige.

Hergel indrømmer blankt, at han, ligesom andre forpinte elever, drømmer om at blive inviteret hjem på godserne, når de store biler hver fredag kører op foran skolen for at hente de fine. Skolen er fuld af ensomme drenge overladt til en skole med syge ritualer. Men undervisningen er fremragende, og han klarer at blive indstillet til første real.

Han beskriver let ironisk sig selv som kendt i branchen for altid at være på udkig for nogen, det er synd for

Titlen *Jeg husker dagen som lys* handler om den dag, hans mormor venter derhjemme for at fortælle, at moren er død. Hendes tøj er fundet på stranden ved Asserbo. Der hvor de plejede at bade. Han er 16 år og ved ikke, hvad han skal gøre, så han kører til fodboldtræning. Og spiller rigtig godt.

Ufatteligt får han lov til at blive boende i lejligheden, mens lillesøsteren kommer hos morens veninde.

Historien om Olav Hergels mor, Benedicte, er tidligere fortalt bl.a. af Niels Barfoed. I *Jeg husker dagen som lys* får vi sønnes perspektiv. Foto: Udsnit af bogforsiden af *Benedicte – en skæbne*, Gyldendal.

Forholdet til Thorkild Bjørnvig

Benedicte var som ung gift med Knud W. Jensen, den store kunstmæcen og senere grundlægger af Louisiana. Omgangskredsen var velhavende erhvervsfolk eller kunstnere, der nød godt af Knud W.s enestående generøsitet.

Parret var nære venner med Karen Blixen, så nære, at det lykkedes baronessen at komme med på deres bryllupsrejse til Grækenland. Det var også hende, der tilskyndede Benedicte til at få et tæt forhold til digteren Thorkild Bjørnvig, en af Karen Blixens unge protegeer der fik hendes støtte mod at rette sig efter hende.

Niels Barfoed har skildret morens liv i bogen *Benedicte – en skæbne* fra 2013. Han beskriver, hvordan Blixens indblanding fører til ulykke for både Benedicte og Bjørnvigs ægteskaber. Måske var de faldet for hinanden uden Blixens intriger, men hun gjorde det ikke bedre. De forelsker sig i glødende. Fataalt for Benedicte, der forlader Knud W. for at leve med Bjørnvig, som fortryder efter samvittighedskvaler og bliver hos sin hustru og lille søn. Senere forlader han alligevel familien til fordel for en anden. Hans første hustru vælger ligesom Benedicte at tage livet af sig.

Men i Olavs tidlige barndom optræder Bjørnvig som den hyggelige onkel Thorkild, der kommer på besøg, som regel i sommerhuset, og forsvinder ind i soveværelset sammen med moren, der altid er i godt humør, når han er der. Men Benedicte forpinte sind er for meget for ham, og han forsvinder ud af familiens liv.

Hergel træffer ham flere gange som ung, men Bjørnvig kan ikke rumme en kontakt med Benedicte's børn.

Skæbneforandrende behandling

Mange vil kende Olav Hergel som en fremragende journalist. Han har bl.a. fået Cavling-prisen for artikler om flygtningebørn og flygtninge på danske asylcentre. Han beskriver let ironisk sig selv som kendt i branchen for altid at være på udkig for nogen, det er synd for. Det forstår man godt med den baggrund. Den kunne have kørt ham ud over afgrunden. I stedet giver den sig udslag i dyb empati. Selv om empatien ikke altid omfatter ham selv.

Som ung begynder han at lide af tvangstanker. Han føler sig skyldig i al ting og ansvarlig for al ting. Lider af sygeligt rengøringsvanvid og aflægger under AIDS-epidemien i 80'erne blodprøver, overbevist om at han er HIV-smittet, selv om han lever i et heteroseksuelt forhold og ikke er narkoman. Han får gentagne depressioner. Han kan skjule det for næsten alle andre end sin kone.

Først da han læser en artikel af professor i psykiatri Tom Bolwig om OCD, Obsessive Compulsive Disorder, forstår han, hvad han fejler. Tvangstanker har en diagnose. Og der findes behandling. Han er i dag overbevist om, at lidelsen er fælles for ham og moren. Sygdommen blev bare først diagnosticeret næsten et kvart århundrede efter hendes død.

Man forstår godt, at Hergels tanker kredser om, hvordan livet både for Benedicte og hendes børn var blevet, hvis den diagnose, han har fået, eksisterede dengang

Det er en fængslende bog. Hergel kalder det en roman. Selvbiografisk eller autofiktion om man vil. Sådan set er det ligegyldigt, hvad man kalder den. Jeg strøg igennem. Og den står i mig endnu.

Fortællingen om moren og hendes svære sind er naturligvis bygget på erindringer, men også på samtaler og de mange, mange breve hun efterlod sig. De fleste til Thorkild Bjørnvig. Breve, som Hergel fik af Bjørnvigs enke efter hans død og måtte lade stå, til han var klar til at læse dem. Han var også voksen, før han læste det afskedsbrev, moren skrev til sine børn. Og er glad for, at det blev skjult for ham, da han var barn.

Hans mor skrev i brevet, at hun følte sig skyldig i at misbruge sit liv. Og derfor skulle børnene skånes for hende.

Man forstår godt, at Hergels tanker kredser om, hvordan livet både for Benedicte og hendes børn var blevet, hvis den diagnose, han har fået, eksisterede dengang.

Det er grumt og gribende.

Læs også Annegrethe Rasmussens anmeldelse af Olav Hergels roman *Punktum* fra 2016 her: [En mesterlig fortælling om kærlighed og medier i frit fald](#)

anbringelseempatiOCDOlav Hergelselv mord

Lone Kühlmann

Lone Kühlmann er journalist og forfatter. Hun har bestredet en række tillidsposter, bl.a. som formand for TV2Danmark 1995-99.